

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

REV.—NO. 835.

CHICAGO, ILL., 13. SEPTEMBRA (September 13th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravištvo (Office) 5639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

SLIKE DVEH RAZDEJANJ.

Dobra in slaba stran današnjih ljudi.

Prve dneve v septembru je zadela velik del japonske potresna katastrofa. Teritorij, na katerem je prebivalo nad sedem milijonov ljudi, danes razvalina. Tokio, Jokohama in mnoga druga mesta so porušena. Na deset tisoče ljudi je bilo ubitih, na stotisoče poškodovanih. Potresna katastrofa, ki je zadela Japonsko, je ena največjih te vrste kar jih pozna moderna zgodovina. Dogajali so se grozni prizori. Ljudje, izžeti strahu in groze, so ginili v razvalinah, ognju, v valovih. Ves svet je obstrmel ob tem divjanju naravnih elementov.

Potresni sunki so postajali polagoma manjši, japonsko ljudstvo se je umirilo v kolikor se v tako kratkem času moglo po prestanih grozotah. Ostali svet pa je pričel igrati vlogo usmišnega Samaritana.

Zedinjene države, danes najbogatejša država na svetu, so organizirale pomožno akcijo v velikem obsegu. Vse ameriško ljudstvo se je pripravilo za pomoč prebivalstvu japonskega cesarstva. Ostale dežele pomagajo kolikor morejo. Evropske države, ki ne morejo nuditi množične pomoči, so proglasile dan žalovanja. Po mestih so razobesili črne zastave in trgovine so bile deloma zaprte.

Katastrofa, ki je zadela japonsko ljudstvo, dokazala, da je človeštvo LAHKO človeško. Človek je za trenotek vse predsodke na stran in se spomnilo, da so Japonci ljudje kakor vsako drugo ljudstvo, vredni pomoči v nesreči, kakor kak drug narod.

To je slika ljudi z dobre strani.

Druga slika:

L. 1914 je zadela Evropo in več ali manj celotni svet vojna katastrofa, ki jo niso povzročile narurne sile kje v globinah zemlje, ampak Ljudje, živeči na zemlji. Razdejanje na Japonskem je neznatno v primeri z razdejanjem, ki so ga povzročili ljudje tekom štirih let svetovne vojne. Žrtve potresne katastrofe na Japonskem so malenkostne v primeri z žrtvami, ki so padle na evropskih in drugih bojiščih od časa karajevskega atentata. Škoda, ki jo je napravil zadnji potres na Japonskem, se ne more niti primerjati škodi, ki jo je napravil človek samega sebi tekom svetovnega klanja.

Razdejanje na Japonskem so zakrivili potresi. Japonsko ljudstvo ne more zahtevati odškodnine od nikogar in ne krivi nikogar, razun vraževerni ljudje, ki mislijo, da so potrest kazni božja. Kakor hitro se je japonsko ljudstvo nekoliko umirilo, je pričelo z rekonstrukcijo. Dela se je lotilo z vso vnemo in v teku deset let bomo videli tam, kjer so sedaj razvaline, nova, moderna mesta, namesto sedanjih podrtih delavnic novo, moderno industrijo.

Slika pa je povsem druga v krajih, ki jih je razdejala svetovna vojna. Narodi zvrčajo krivdo za posledice vojne drug na drugega; zmagovalci zahtevajo od premagancev ogromne vojne odškodnine. Mir, ki so ga skrupale zmogovite dežele, je roparski mir. Prijateljski odnosi med evropskimi in drugimi deželami niso prijateljski, ampak hinavski, napeti, neodkritosrčni.

Mesto, da bi se resno lotili dela in popravili to, kar so porušili, se pripravljajo na nove rušitve.

Od 1. do 6. septembra je imela Japonska 1,029 potresnih sunkov. Katastrofalni kakor so bili, niso vpropastili Japonske. Od premirja sem bi imel vladati v Evropi mir. Toda potresni sunki se nadaljujejo nepretrgoma in miru v danih razmerah ne more biti. Francija rožlja v Ruhru in tira sebe in Nemčijo v pogubo. Neodgovorni grški fanatiki so pomorili nekaj članov italijanske komisije, ki je imela nalogo zano z drugimi člani zavezniških sil določiti mejo med Albanijo in Grčijo. Mussolini se je razkačil in poslal Grčiji poniževalen, provokatorski ultimatum. Grčija se je obotavljala in slavna naslednica rimljanskega cesarstva je zasedla grški otok Krf. Italijanski vojaki so pomorili nekaj grških žen in otrok in italijanski zastavi je bilo s tem deloma zadoščeno. Blazna igra pa se tira naprej. Nekdanji ekstremistični revolucionar, ki si je kmalo po vojni zapisal na svojo zastavo geslo "potom revolucije k osvojitvi industrije in zemlje," je postal predstavnik histeričnega, umirajočega italijanskega imperiazma in militarizma. Tudi Jugoslavija je deležna njegovega izbruha. Mussolini zahteva, da se reši vprašanje Reke in Baroša kakor hoče

on in vlada v Belgradu naj se mu pokori. To so potresni sunki, ki razjedajo razdrapano Evropo, njena ljudstva pa potiskajo v vedno večjo mizerijo.

Ako bi človek znal in hotel, bi živel kot se za človeka spodobi. Ker ne zna in noče, živi kakor zasluži. Bogastev je dovolj in vsi bi jih bili lahko deležni.

Človek ima razum in bi lahko vedel, da ga klanja ne bodo privedla v boljše razmere. Biti bi mu moralo jasno, da je izboljšavanje človeške družbe zapopadeno v izpopolnjevanju nje samega. Civilizacije ne more biti brez civiliziranih ljudi. Socializma ne more biti brez ljudi zrelih za socializem.

Potresov, kakoršen se je zgodil na Japonskem, nismo v stanju odpraviti.

Potrese, katere povzročamo sami, lahko odpravimo. Katastrofe, za katere smo sami odgovorni, so veliko večje, kakor one, ki jih povzročajo naravne sile. Sila, ki bo v stanju odpraviti moro, ki tlači človeštvo, je v nas, ker so tudi vzroki za to moro v nas. Civilizirajmo sebe, civilizirajmo druge, pa bomo prišli na prag dobe, ki bo značila začetek resnične civilizacije.

Kaj ljudje najrajše čitajo.

Čikaška *Tribuna* navaja številke, s katerimi dokazuje, kaj ljudje najrajše čitajo. Ko so pričele prihajati vesti o potresu na Japonskem, je bila njena dnevna cirkulacija 585,000 iztisov na dan ali 5,000 več kakor navadno. Ko sta se pretepała v Shelbyju, Montana, boksarja Dempsey in Gibbons, je bila njena cirkulacija za 100,000 iztisov večja kakor navadno, in to v enem samem dnevu.

V šestih dneh po 1. septembru je cirkulacija *Tribune* narasla vsega skupaj za 30,000 iztisov. Kadar se bijeta dva boksarja, naraste v enem dnevu do 100,000 iztisov. To dokazuje, kaj ljudje HOČEJO čitati.

Čikaški *Herald and Examiner* je pomnožil svojo cirkulacijo v dveh letih za par sto tisoč izvodov na dan. Kako? S tem, da je nudil čitateljem dolge pikantne storije o škandalih v bogataški družbi. Prinašal je razne pikantnosti iz vseh ljubimskih afer in ako niso bile pikantne, so jih uredniki napravili. "Senzacionalne" umore je razkladal na dolgo in široko. Stvari se dajo različno opisati in uredniki kapitalističnih žurnalov vedo kako — kajti oni nudijo masi to, kar hoče čitati. Naloga listov bi bila maso vzgajati. Ampak to se ne izplača. Zato delajo kapitalistični listi dobiček in socialistični izgubo. Razlika med prvimi in drugimi je v tem, kaj nudiš masi, ali to, kar masa hoče, ali to, kar potrebuje.

Zakoni kapitalizma.

Ako pravimo, da je moderni socializem znanstven, smo s tem izrazili, da ne misli konstruirati nekakšne idealne družbe nekje na stran zemlje, kjer ga ne bi mogle motiti tukajšnje stvarne razmere, pa je potem gotove prinesiti na ta svet približno tako, kakor je grška boginja Pallas Athene gotova, z vso svojo blago čecho opremo skočila iz glave olimpijskega očeta Zeusa. Vse, kar se godi, je razvoj; vse, kar je bila, je in bo, je plod razvoja. Socializem ni tako kratkoviden, da bi zahteval od neizpremenljivih zakonov, naj napravijo zanj izjema in naj se vendar izpremene.

Tudi cilji socializma ne morajo biti nič drugega kakor plod razvoja. Sploh je socializem le tedaj mogoč, ako se vjemajo njegovi cilji z zakoni razvoja; zato je spoznanje teh zakonov in razmer, iz katerih in v katerih ti zakoni učinkujejo, prva naloga socializma. To nalogo so opravili socialistični raziskovalci človečanske zgodovine, ki so pometli stare historične zmote o odločilnem vplivu posameznih oseb, kraljev in cesarjev, ministrov in generalov, pa dokazali, da so v prvi vrsti materialne razmere dajale družbi njene oblike ter jih s svojimi izpremembami zopet rušile in ustvarjale nove.

Moderni socializem ima pravico do oznake "znanstven" zato, ker nam na podlagi spoznanja z dokazi razlaga, kako je kapitalistična družba nujno nastala iz prejšnjih družabnih oblik in kako prihaja sama zopet v svojem razvoju po enakih zakonih, to se pravi nujno, neizogibno do meja, za katerimi ni več obstanka nje, do nove razvojne postaje, kjer postane nemogoča in se mora umakniti novi.

Ali pa more socializem dognati, kakšna bo tista nova družba?

Da in ne. To se pravi: Njeno podlago lahko spoznavamo in tako lahko sklepamo, kakšni bodo njeni obrisi. Ne vemo pa, kakšne bodo razmere na vseh stopnjah prehajanja iz sedanjosti v novo družbo, ne vemo, kako se bodo izvajale vse zmage novega nad starim, ne vemo, kako velik bo odpor starega proti novemu, ne vemo, kaj vse prinese medtem tehnični razvoj, ne vemo, kako bodo vse razmere vplivale na psihologijo tedanjega rodu in kako si bo človečanstvo vsled vsega tega uredilo svojo organizacijo do zadnje podrobnosti.

Koncentracija kapitala in razredni boj je dvoje očitnih, neujavnih dejstev. Seveda ne gre to tako, kakor da bi človek zjutraj začel korakati po cesti, ki se kakor ravnilo brez kotov in ovinkov, brez jam in dolin enakomerno vzpenja in privede potnika v preračunljivem času na vrhunec. Ker je v vsem razvoju mnogo nevidnih nepravilnosti, vidi mnogo ljudi le posamezne epizode, pa ne more pregledati celoga glavnega procesa in ga zato tajiti.

Koncentracija kapitala pomeni, da propadajo vsled nje mala podjetja in se peha mala buržvazija v proletarijat. Površen opazovalec pa vidi, da se je v kakšnem kraju pomnožilo število malih obrti in branjarij, pa zakliče zmagonosno. "Vsa teorija je napačna. Praksa jo pobija." Ni mu prišlo na misel, da bi preiskal, v kakšnih razmerah se je izvršila tista pomnožitve: Koliko je tisti kraj še oddaljen od kapitalističnih zmagujočih vplivov, kako je še zanemarjen od velekapitalistične trgovine in industrije, koliko je med tistimi novimi malimi podjetniki takih, ki poizkušajo svojo srečo, in koliko jih bo v doglednem času izgubilo še to, kar so imeli, ko so začeli. On vidi le momentno število, pa pravi: "Statistika govori!"

Tuintam propade velika delniška družba; milijonska banka bankrotira; šef velike tvrdke se ustrelji zaradi finančnih težav. In takoj služi to za dokaz, da kapital ne zmaguje, da večji kapital ne vsesava manjšega, da je torej teorija o koncentraciji kapitala zopet napačna.

Toda socializem sam upozarja, da je v kapitalistični družbi produkcija, ki ne dela za potrebo, ampak za profit in ima namesto kooperativne konkurenco, ki onemogoča smotreno organizacijo, vedno do gotove mere kaotična in izpostavljena krizam. Ali preko vseh polomov napreduje koncentracija, četudi napravi tupa-tam ovinek.

Velike mase delavcev še ne razumejo svojega položaja v družbi in so vsled tega razredno nezavedne. Pri stavkah pomagajo podjetnikom zoper svoje tovariše, pri volitvah glasujejo za kapitalistične kandidate, duhovnikom, ki trdijo, da je sedanji red ustanovljen po božji volji, torej neizpremenljiv, pritrjujejo, politične dogodke presojajo s stališča cerkve, narodnosti ali časopisa, katerega slučajno čitajo.

Nasprotno se včasih posameznik iz kapitalističnega razreda pridruži delavcem in nastopa proti interesom svojih razrednih bratov.

Halo! Kako boste govorili o razrednem boju, ko se bore delavci z delavci, ko gre na eni strani delavec s kapitalistom, na drugi kapitalist z delavcem? Razrednega boja ni; etični momenti odločujejo, interesi vere, naroda, kraja, kulturni nazori in močni duhovi vodijo zgodovino.

Zopet so to dokazi, ki ničesar ne dokazujejo. Razredi ne izginejo, če nimajo njih člani razredne zavesti, bodisi tudi da so taki nezavedni člani v večini. Še več! Niti razredni boj ne izgine vsled take nezavednosti. Kajti v družbi, ki je sestavljena iz razredov, so nasprotja in morajo biti nasprotja. Ker so razredi živi, morajo nasprotja postati aktivna, in to je boj.

Afriški zamorci v angleških in drugih kolonijah nimajo razredne zavesti. Kar vidijo, je to, da jih izkoriščajo in zatirajo beli ljudje. Ali kadar so se spuntali ali pa na primitiven način

štrajkali, vendar ni bil razlog v razliki kože, ampak v izkoriščanju in zatiranju, ne v rasnem, ampak v razrednem nasprotju.

Ker so pa ljudje razumna bitja, naj pripadajo temu ali onemu razredu, jih mora ta človeška lastnost prejalislej dovesti do spoznanja razrednih nasprotij in razrednega boja in jim vcepiti prepričanje, da mora biti ta boj organiziran.

Nekatere privede do tega spoznanja prej, druge pozneje; nekateri ne bi sami morda nikdar prišli do tega, ker jim je življenje prekratko, njih spoznavanje pa prepočasno. Zato jim prihaja socialistična stranka na pomoč z agitacijo, s časopisjem, z literaturo, z organizacijo.

Akumulacija in koncentracija kapitala, nesposobnost kapitalizma, da bi prilagodil produkcijo potrebam, in razredni boj so tisti činitelji, ki morajo privedi kapitalizem do pogina. Sicer bi to že navadno razmišljanje povedalo, ker ni na svetu absolutno nič večnega in stalnega razun sveta samega, ki se pa tudi neprestano izpreminja. Staro misel grškega filozofa "Panta rei" — vse teče — je hrvaški pesnik Pretradovič izrazil z besedami: "Stalna na tom svetu samo mijena jest;" podobno je povedal Simon Gregorčič v "Človeka nikar" in Aškere v "Jaz". Pri filozofih vseh narodov se ponavlja ta misel, in vse moderno naravoslovje jo potrjuje z dokazi brez števila. Sociologija s svojimi pomožnimi vedami kaže, kako se je pojavila primitivna družba, kako se je izpreminjala in izpreminjala tako, da se je prelevila v popolnoma novo družbo, in kako se je v novi zopet vršil proces izpreminjanja do popolne prekucije.

Odkod naj bi torej ravno kapitalizem dobil privilegij večnosti? Kako bi se mogel zakon razvoja, ki je veljaven za ves svet, zakon porajanja, življenja in smrti ustaviti ravno pred njegovimi durmi?

Ali taki argumenti seveda ne prepričajo zagovornikov kapitalizma. Vse, kar živi, ima v sebi nagon življenja; črv se brani smrti, če se more, kako da se je ne bi kapitalizem? Sicer pa ne gre za to, da prepričamo njega o njegovem neizogibnem poginu, ampak da dosežemo sami čim večjo jasnost.

Koncentracija kapitala je nedvomno činjenica in je za kapitalizem karakteristična. Njeno bistvo je v tem, da propadajo manjši poselniki, čim bolj raste moč velikih. Znatni kapital v rokah posameznega podjetnika, bodisi oseba ali družba, je v prvem začetku nevaren delavcem, ki jih izkorišča, da pridobiva iz njihovega dela čim večji profit. V tem stadiju mu skrajno izčrpavanje človeških moči ne dela prevelikih težav, ker delavstvo še ne pozna prav položaja in sovražnika. Občinstvo nima povoda za nezadovoljnost s pojavom kapitalizma; da si

pridobi konsumente, spravlja kapitalist blago čim ceneje na trg.

S tem izziva manjše podjetnike, preplašene vsled take konkurence, kateri niso materialno dorasli. Rešiti se je izkušajo z apeli na konsumente; pripovedujejo jim, da ni blago iz tovarn tako dobro kakor rokodelsko; zatekajo se k patriotizmu, češ, narod je dolžan podpirati svoje ljudi proti tujcem.

Kadar to ne zaleže, se izkušajo organizirati v obrtnih asociacijah in zadrugah. Če so razmere ugodne in taka družba vztraja, tedaj se sama razvije v kapitalistično podjetje; v nasprotnih slučajih, ki so mnogo številnejši, jih ugonobi močnejša konkurenca, preden so se dovolj okrepili.

Polagoma, ali gotovo uničuje veliki kapitalizem malo podjetništvo. V industrijsko močno razvitih deželah so že popolnoma izginile nekatere stroke, ali pa so izpremenile svoj značaj. V Ameriki opaža ta proces lahko vsakdo brez posebnega znanja, če le odpre oči. Kje so tisti ponosni čevljarji, ki so znali pokazati človeku vrata, če je prinesel čevlje radi novih podplatov, češ: "Kdor jih je naredil, naj jih pa tudi popravlja!" Sedaj je popravljanje če ne edini, pa vendar glavni opravke samostojnih čevljarjev, kupujejo se pa splošno tovarniški čevlji v prodajalnah. Krojači popravljajo, gladijo, čistijo, harvajo obleke; včasih bi bil krojaški mojster človeka grdo pogledal, če bi mu bil prinesel žensko bluzo, da jo osnaži.

Tudi s temi izpremembami pa ni malim obrtnikom zagotovljen trajen obstanek, zakaj že se pojavljajo velike električne popravljavnice čevljev, kemične čistilnice oblek itd. v tovarniških razmerah in izpodrivajo malim tla.

V drugih poklicih postajajo nekdanji samostojni obrtniki posredovalci kapitalističnih podjetij. Mesar v Ameriki prodaja meso, ki ga dobiva iz velikih kapitalističnih klavnice; izpremenil se je v prekupca, v kapitalističnega agenta.

Ena razporoka na šest porok.

Na vsakih šest porok l. 1922 v Chicagi je pršla ena razporoka. Tekom l. 1922 je bilo poročenih v Cook County (Chicago in bližnja okolica) 38,094 parov in razporočenih v istem času 6,542 parov. V vsi državi Illinois je bilo l. 1922 75,208 porok in 10,995 razporok. Nad polovico razporok odpade na Chicago. Leta 1916 je bilo v Illinoisu 68,529 porok in 8,546 razporok.

Sodniki, ki rešujejo družinske spore, bi lahko mnogo pisali o "družinskih razmerah". Vzroki razporok so, navedeni v sodnijskih rekordih, brutalnost, pijančevanje, nezvestoba, zapravljenost, nemoralno življenje, delomrznost itd. Med bogataši pa se ljudje razporočujejo večinoma iz dolgega časa.

SEMINTJA.

Vprašanje mnogoženstva v Turčiji. — Papež za "čednostno" modo. — Borah in božje kazni. — Praznoverstvo otrok ignorance. — Kaj je pravica? — Veda nima meja.

Turčija je postala v nacionalističnem prerojenju na zunaj moderna država. Zavrgla je vladu sultana in postala republika turskega vzorca. Odpravila je mnogoženstvo in uvedla druge reforme. Sedaj, ko so grške čete potisnjene iz Anatolije in evropske Turčije, sedaj ko je angorska vlada sklenila z zavezniki "časten" mir, ni več potrebe za slogo med Turki. Konservativci, pod vodstvom mohamedanskih svečnikov, zahtevajo sultana in — mnogoženstvo.

Kemal paša pravi, da je ena žena dovolj za vsakega Turka. Konservativci Alahovi verniki trdijo, da je vpeljava enoženstva proti naukom mohamedanske vere. Zato zahtevajo, da se harem zopet dovoli. Za izhod iz situacije priporočajo, naj se da pravico imeti po več žen le bogatejšim Turkom. Njihov argument je, da je v Turčiji več žensk kakor možkih, torej je harem potreben tudi raditega razloga. In ob enem bo zadoščeno veri. Revni Turki pa naj se zadovoljijo z eno ženo.

V Zed. državah mnogoženstvo ni dovoljeno. Mormonci, ki pridejo v poštev le v državi Utah, so ga prakticirali, toda federalna vlada jim je stopila na prste in večina mormoncev je prišla do spoznanja, da se da izhajati tudi z eno ženo. Bogatejši mormonci pa imajo baje še sedaj po več žen; z eno se poroče legalno, druge najamejo za dekline in jih skrivoma poroče po cerkvenih obredih. Ampak tudi taki slučajji so danes že redki.

Kdor čita ameriške dnevnik, bo mnogokrat naletel na novice, kako so tega ali onega ameriškega bogataša dobili v hotelu z "drugo" žensko. Takih slučajev je na tisoče, toda le malo jih pride na dan. Turški velikaši se od ameriških bogatašev v tem oziru lahko precej nauče. Do "mногоženstva" se pride tudi brez haremov.

Celo papež v Rimu ima težave z ženskami. Vatikan je izdal odredbo, ki prepoveduje duhovnikom obhajati ženske, ki imajo na sebi premalo oblačila. Ako bo poklenila k obhajalnim ženski, ki bo imela gole roke in preveč nepokritih prs, bo šel duhovnik s kelihom mimo

nje in tako ne bo deležna svetega obhajila. Čemu neki je bil stvarnik tako nepreviden, da je ustvaril Adamom žene?

* * *

Senator Borah je velik progresivec, toda tudi pobožen mož. Dne 6. septembra je dejal v mestu Idaho na konferenci metodistične episkopalne cerkve, da pomiluje Japonsko v njeni nesreči, "toda pri tem si ne more pomagati, da se ne bi spomnil masakrov, ki so jih počenjali Japonci l. 1910 v Koreji. Klali so moške, ženske in otroke, rušili domove, zaprli korejske šole in zatrli voljo korejskega naroda. Vprašam se, če ni morda v nebesih nad Japonsko napisano ime "Koreja" in spodaj rek: 'Maščevanje je moje, je dejal Gospod.'"

* * *

Mi se včasih čudimo, zakaj praznoverstvo tako počasi izginja iz ljudskih mas. Veliko bolj pa se je čuditi vraževerstvu ljudi kakor je Borah; cerkve same so pričele opuščati pravljice o "kazni božji". Bili so časi, ko je vsak človek verjel, da je suša kazen božja, da so potresi, kužne epidemije, povodnji, lakote in vojne božje maščevanje nad grešnim svetom. Sveto pismo govori mnogo o takih kaznih. Legenda o Sodomu in Gomori je ena primera. Ampak vera v take pravljice polagoma izginja. Znanost nam je razjasnila mnogo, kar v prejšnosti nismo vedeli.

* * *

Prišla bo doba, ko se bodo ljudje čudili, kako je mogel sploh kdo verovati v kruto maščevalnost Boga in kako so mogle cerkve same utrjevati vero v kazni božje. Odgovor bo kratek: ignoranca je bila kriva takim mišljenjem. Čemu naj Bog kaznuje revne kmetiče s sušo, ubogo delavsko rajo v mestih s potresi, mase ljudi s kužnimi boleznimi, lakoto in vojno, medtem ko na tiste, ki so se proglašali za njegove služabnike na zemlji, ni pošiljal takih kazni? Plemstvo, vladarji, aristokratska duhovščina, bogataši, ti niso deležni božjih kazni, in vendar so večji grešniki kakor brezpravna kmečka in delavska raja. Na Japonskem je milijone ljudi, ki mislijo, da je bil zadnji potres poslan od razsrjenih bogov. Um povprečnega človeka se zelo počasi razvija.

* * *

"Gloriozna" italijanska bojna mornarica je okupirala grški otok Krf in pri tem pomorila nekaj otrok, žensk in moških v begunskih taborniških. Ti begunci so prišli iz Turčije po turški smagi nad grškimi četami. Z mejo med Grčijo in Albanijo nimajo ničesar opraviti. Večinoma niti ne vedo, da je kje na svetu dežela, ki se imenuje Albanija. Ako ubiješ človeka, si gnan v zapor, potem na sodišče, kjer si obsojen, ako ti je krivda dokazana. Svet, tisti si se zanima za take reči, se zgraža nad italijanskim barbarizmom na Krfu. Visoki državniki skomigajo

in pravijo: Dogodek je obžalovati, ampak instance, pred katero bi se moglo za ta slučaj Italijo obtožiti in obsoditi, ni. — Recimo, da bi bili dotičniki, ki so jih pomorile italijanske čete na Krfu, angleški, ameriški ali francoski državljani. Mussolini bi bil kmalo na kolenih in prosil odpustanja. Toda ubiti so državljani slabotne Grčije, ki ne more iskati zadoščenje s silo. Kapitalistična uredba družbe ni in ne more biti pravična.

* * *

V San Diegu, Calif., je bilo zbranih dne 10. septembra veliko število astronomov iz vseh krajev sveta, kjer so opazovali in študirali popolen solčni mrk. Mnogi znanstveniki se zbirajo na Japonskem kjer proučavajo potrese. Ostali delajo na drugih poljih znanosti. Znanost ne počiva, znanost ne veruje, ampak preiskuje, študira, eksperimentira in odkriva neznano. Kar danes ne ve, skuša vedeti jutri. Znanost nima vere. Ona ve, ali ne ve. In kar danes še ne ve, bo vedela enkrat poznej. Veda nima meja.

Kaj je "dober Amerikanec"?

Mr. Davis, milijonar in delavski tajnik v ameriški vladi, ter njegov novi bos Mr. Coolidge, sta za dopustitev v Zedinjene države samo takim naseljencem, ki so pristopni amerikanizaciji in sposobni postati "dobri ameriški državljani".

Kaj je "dober ameriški državljan?"

Mnenja v tem vprašanju se križajo. Mnenja gospodov Davisa, Coolidge in njima enakih se najbrž zelo razlikujejo od mnenja tistih, ki ne verujejo, da vse kar je je sveto.

Dejstvo je, da imamo zelo slabe Amerikanec, ki se smatrajo za zelo dobre Američane. Taki Američani si čestokrat jemljejo pravico odločati kaj in kdo je dober Amerikanec in kdo ni. Njihova tendenca je zapreti vrata vsem osebam, ki imajo razum odprt za sprejemanje novih idej. Za njih pomeni beseda napredek isto kakor beseda izdajstvo.

So tujci, katerim je treba zabraniti prihod v to deželo, ako mogoče. N. pr., zločincem, katerih imamo že sedaj več kakor katera druga dežela.

Ampak poslušni mezdni sužnji, ki bi pazili, da ne bi nikdar imeli svojega mišljenja, ne predstavljajo našega ideala "dobrih Amerikanecov". Virilni ljudje, ki hočejo in znajo misliti zase, postanejo po našem mnenju najboljši Amerikanci. Ampak prav ti so tisti, ki se jih smatra za nevarne; inozemski delavci, ki znajo misliti, so tisti element, kateremu se po mnenju Davisov in Coolidgev ne sme dopustiti vstop v to deželo. — (Po 'Milwaukee Leadru'.)

LEONID ANDREJEV:

TEMA.

Poslovenil Jos. Vidmar.

(Nadaljevanje.)

Zasmejal se je in zmedeno so se nasmehnili stražniki. In kar je bilo najbolj čudno: celo tepena Ljuba sma se je zasmejala. Gledala je starega pristava, kakor da je vesela njegove šaljivosti, njegovega veselega značaja, in se smejala. Na njega se ni od trenutka, ko je prišla policija, ozrla niti enkrat in ga je izdajala naivno in odkritosrčno; in on je to videl, molčal in se smehljajal s čudnim smehljajem, ki je bil tak, kot bi se nasmehnil v gozdu siv, v zemljo zaraščen, plesniv kamen. Pri vratih pa so se že prerivale poloblečene ženske; med njimi so bile tudi one, ki so včeraj sedele z njima. Toda gledale so ravnodušno, s topo radovednostjo, kot da ga vidijo prvič, in bilo je videti, da od včerajšnjega ne pomnijo ničesar. Kmalu so jih pregnali.

Zdaniilo se je popolnoma in v sobi je postalo še zoprnejše in ostudnejše. Pokazala ste se dva oficirja, neprespana, s povaljanimi obrazi, toda že oblečena, čista, in sta stopila v sobo.

— Prepovedano je, gospoda, pri moji duši, da res, — je leno govoril pristav in zlobno gledal nanj.

Stopila sta k njemu, ga ogledala od glave do nog s krivimi prsti, ogledovala Ljubo in sta prostodušno delala opazke.

— Lep je pa, lep! — je dejal mladi oficirček, tisti, ki je vse pozival na kotiljon. Imel je res krasne, bele zobe, mehke brke in nežne oči z velikimi deviškimi trepalnicami. Aretiranca je motril s prezirljivim sožaljem in se kremžil, kot bi se hotel zdaj, zdaj zjokati. Na levem mezinu je imel oni kurje oko; in bilo je bogvé zakaj zoperno in strašno gledati ta mali, rumenkasti kupček. In nože je imel precej umazane. — Kako pa je to vendar z vami, gospod, aj-aj-aj, — je majal oficir z glavo in se mučno kremžil.

— Tako torej, gospod anarhist! Kar se deklet tiče, niste nič slabši od nas grešnikov. Meso je torej tudi pri vas slabo? — se je zasmejal drugi, starši od prvega.

— Zakaj ste oddali svoj revolver? Tako bi vsaj streljali lahko. No, to je še razumljivo, da ste prišli sem, to se lahko zgodi z vsakim, toda zakaj ste oddali revolver? To je vendar grdo z ozirom na tovariše! — se je razburjal mladi oficir in pojasnil starejšemu: — Veste, Knorre, browning je imel s tremi naboji, pomislite! Ah, kako je to grdo!

Z višine svoje nove, svetu nepoznane in strašne resnice je gledal s porogljivim smehljajem na mladega, razburjenega oficirčka in je rav-

nodušno kolebal z ного. In ni se sramoval, da je skoro nag in da ima poraščene, umazane nože s pokvarjenimi, krivimi prsti. In če bi go ravn takega odpeljali na najbolj obljuden trg v mestu in ga posadili pred ženske, moške in otroke, bi prav tako ravnodušno kolebal s poraščeno ного in se porogljivo smehljajal.

— Kje pa oni razumejo, kaj je tovarišija — je dejal pristav, divje pogledal na kolebajočo se ного in je leno prepričeval oficirje: — Pogovarjati se ne sme, gospoda, pri moji duši. Saj razumete, predpisi.

Toda svobodno so prihajali novi oficirji, ogledovali in se pogovarjali. Eden, očitveno znanec, je podal pristavu roko. In Ljuba je že koketirala z njimi.

— Pomislite, browning, tri naboje, in la bedak ga odda sam, — je pripovedoval mladi. — Ne razumem!

— Ti, Miša, tega ne boš razumel nikdar.

— Toda, saj to vendar niso bojzaljivci.

— Ti, Miša, si idealist, tebi se še mleko ni posušilo za ušesi.

— Samson in Dalila — je dejal ironično nizek, noslajoč oficir z majhnim, napol udrtim nosom in visoko zavihanimi, redkimi brkami.

— Ne, Dalila, temveč enostavno, ona ga je zadavila.

Smeh.

Pristav se je prijetno smehljajal in drgnil svoj rdečkasti nos navzdol, naenkrat pa je stopil k njemu, se postavil tako, da ga je zakril s svojim telesom v široki bluzi pred oficirji in je izpregovoril s pridruženim šepetom, besno prevračaje oči:

— Sram vas bodi! . . . Vsaj hlače bi oblekli! . . . Oficirji! . . . Sram vas bodi! . . . Junak pa tak! . . . Z ženščino se speča, s cipo . . . Kaj bodo rekli tvoji tovariši, a? . . . U-uh, živina!

Ljuba je pozorno stegnila vrat in ga poslala. In tako so stali oni, drug poleg drugega, tri resnice, tri razne resnice življenja: stari podkupljenec in pijanec, hrepeneč po junaki, razuzdana ženska, v katere dušo so že bila vsejana semena podviga in samozatajevanja — in on. Na pristavove besede je nekoliko pobledel in je menda celo hotel nekaj reči, toda namesto tega se je nasmehnil in je znova mirno zakolebal z ного.

Oficirji so se popolnoma razšli, stražniki so se privadili položaja, dveh polnagih ljudi, in so stali zaspano, z ono odsotnostjo vidne misli na obrazu, ki dela obraze vseh stražnikov podobne drugega drugemu. Pristav je položil roke na mizo in se globoko in žalostno zamislil o tem, da danes že ne bo več utegnil zaspati, da bo treba iti v komisarijat in opravljati službo. In še o nečem, še bolj žalostnem in tegobnem.

— Se lahko oblečem? — je vprašala Ljuba.

— Ne.

— Zebe me.

— Ne bo sile, boš že potrpeala.
Pristav je ni gledal. Sklonila se je, stegnila
vrat in onemu nekaj šepnila, nežno, samo
sustnicami. Oni je vprašujoče dvignil obrvi in
ona je ponovila:

— Mili! Mili moj!

Pokimal je z glavo in se laskavo nasmeh-
nil. In to, da se ji je laskavo nasmehnil in da to-
jaj ni ničesar pozabil; in to, da je tako ponosen
na lep, slečen in od vseh zaničevan, in njegove
razmazane noge — vse to jo je naenkrat napolni-
lo s čustvom neznosne ljubezni in besne, slepe
ljubezni. Zacvilila je, se vrgla na kolena na mokra
tla in objela z rokami hladne poraščene noge.

— Obleci se, mili! — je kriknila vsa iz se-
be: — obleci se!

— Ljubka, pusti ga! — jo je vlekel pristav
od stran. — Ni vreden tega!

Dekle je skočilo na noge.

— Molči, stari lopov; Boljši je od vseh vas
kupaj!

— Živina je!

— Ti si živina!

— Kaj? — je naenkrat podivjal pristav. —
Ej, Fjedosjejenko, primi jo! Pa puško postavi
od stran, vol!

— Mili, zakaj si vendar oddal revolver, —
je vpilo dekle in se branilo stražniku. — Zakaj
vendar nisi prinesel bombe? . . . Midva bi jih —
midva bi jih — vse — —

— Zamaši ji usta!

Sopé se je že brezglasno borila ženska in
se trudila ugrizniti grabeče jo trde prste. Belo-
stani se ni znal boriti z ženskami in jo je zmede-
no grabil zdaj za lase, zdaj za razgaljene grudi,
je valil na tla in strašno sopesl. S hodnika pa so
že slišali mnogoštevilni glasni, objestni gla-
vo in žvenklanje žandarjevih ostrog. In nekdo
je govoril s sladkim, pristrčnim, pojočim bari-
tonom, kakor da se bliža operni pevec in se šele
začenja začena resna, prava opera.

Pristav si je popravil bluzo.

(Konec.)

“Newberryizem”.

Milijone pripravljajo razni kapitalistični kandidatje
in političnih kampanjah. Te vrste pripravljanja so nekate-
ri kristili za “Newberryizem”, ki ima svoj izvor v Mi-
chiganu povodom izvolitve Mr. Newberryja v senat.
Vtrušil je v svoji kampanji ogromne vsote in iz te
dore se je razvil škandal, da je bil Newberry moral-
no prisiljen odstopiti.

Za delavca nastane vprašanje: Kdo daje te miljo-
ne? Ne, kajti delavci niti za kampanje svo-
jih kandidatov ne prispevajo radi. Ampak milijone, ki
se pripravijo v kampanjah kandidatov meščanskih
strank, indirektno vendarle plačajo delavci, le da se
z njimi tega ne zaveda.

— — —
Osvoboditev delavstva izpod kapitalističnega jar-
ga mora biti delo delavstva samega.

Nekaj vprašanj, na katera bi moral znati odgovoriti vsak izobražen delavec.

Na koliko vprašanj daste lahko odgovor?

V sledečem podajamo čitateljem “Proletarca” ne-
kaj vprašanj, na katera bi moral znati dati odgovor
vsak starejši čitatelj “Proletarca” in tisti, ki čitajo
napredne liste in znanstvene knjige; zlasti bi moral
znati odgovoriti na važnejša vprašanja vsak organi-
ziran sodrug, od katerega se pričakuje, da bo vodil
v svojem kraju socialistično propagando. Ne pričakuje
se, da bi mogli odgovoriti na vsa vprašanja celo na-
bolj podkovani, toda mnogo vprašanj je, na katera
bi morali znati odgovoriti vsak socialističen agitator.

V tej številki priobčujemo vprašanja, ki se nam
zde najvažnejša za naše agitatorje in sodruge. V pri-
hodnji številki slede odgovori na stavljena vprašanja.

Vprašanja so:

1. Kaj je socializem, na kratko povedano?
2. Zakaj pravimo, da so reči “družabne in pri-
vatne?”
3. Kdo je spisal “Komunističen manifest?”
4. Kaj je nadvrednost?
5. Od kod izvira profit?
6. Kdo je spisal knjigo “Vrednost, cena in pro-
fit?”
7. Kdo je tista “trojica”, ki jo imenujemo socia-
listi v svojih študijah, da vlada danes?
8. Kdo je spisal knjigo “Postanek življenja?”
9. Kako tolmačimo ali razlagamo zgodovinske
pojave?
10. Kdo je bil Spartacus?
11. Kateri spol je dal civilizaciji pletenine?
12. Kdo je spisal knjigo “O razvoju imetja?”
13. Kdo je spisal knjigo “Žena in Socializem?”
14. Kdo je bil August Bebel?
15. Zakaj so bogovi sedanjih religij ustvarjeni?
16. Ali so bili starodavni bogovi moškega ali
ženskega spola?
17. Zakaj so oblike nekaterih živali v prvi dobi
drugačne kot kasneje, ko odrastejo?
18. Ali je bila zemlja in voda vedno v takem
stanju kot je danes?
19. Kakšno delo opravlja vsak razred čebel v
panju in zakaj?
20. Kdo je bil Charles Darwin?
21. Kako si je razlagati obstanek najsposobnej-
ših?
22. Ali je Božič izvor krščanstva ali paganstva?
23. Ali sta pravičnost in krivičnost neločljiva
pojma?
24. Kaj je razredni boj?
25. Zakaj nismo rojeni telesno in duševno po-
polnoma razviti?
26. Kateri spol je izumil orožje za ubijanje?
27. Ali moreš raztolmačiti, kaj pomeni materia-
listično naziranje zgodovine?
28. Od kedaj obstaja pojem o razdelitvi dela?
29. Kateri spol se je bavil v starih časih z bar-
vanjem platna in tkanine?
30. Kakšna oblika ženitbe je vladala pred časom
monogamije ali enoženstva?
31. Ali so žene v starih časih imele tiste politič-
ne pravice kot moški?
32. Kaj pomeni prirodna izbira ali selekcija?

3. Zakaj pes tuli?
 34. Imenuj vrsto opic, ki so najbližje človeku?
 35. Kam vodi sled do izvora vsega živstva?
 36. Zakaj so nekatere zelo stare vrste živali izumrle?
 37. Ali je izumil umetnost porcelana in lončeni-
 ne moški ali ženska?
 38. Kaj daje sirovinam vrednost?
 39. Kaj je vzrok, da je človek opustil plezanje
 po drevju in se naselil v votline?
 40. Kaj razumemo pod besedo analogno (slič-
 no), induktivno (uvajalno) in deduktivno (odračuna-
 joče)?
 Na koliko od tu navedenih vprašanj daš lahko od-
 govor?—r.

Gibanje agrikolturnega delavstva v Franciji.

Pred okoli petindvajsetimi leti so se v Fran-
 ciji pojavile prve unije poljedelskega delavstva,
 v katere so pripadali lesni delavci, vrtnarji, vi-
 nogradni delavci, hlapci itd. Do leta 1904 so bi-
 le te unije, zvane sindikati, samostojne, toda v
 naslednjem desetletju se je pričelo jako gibanje
 za zedinjenj unij kmečkega delavstva v enotno
 federacijo. Vršili so se razni zbori, ki pa niso
 prinesli zaželenega rezultata in šele med vojno
 se je posrečilo zediniti posamezne skupine v fe-
 deracijo agrikolturnega delavstva (Federation
 National des Travaileurs de l'Agriculture). Sep-
 tembra 1. 1920 je štela 328 posameznih unij s
 30.000 članov.

To je tudi za Francijo zelo majhno število.
 Veliko težje je organizirati kmečke delavce ka-
 kor industrialne. Na kmetijah dela navadno le
 po par delavcev na vsaki, ali pa niti to ne, in
 še ti ne delajo stalno. Stavke kmečkega delav-
 stva ne morejo biti tako afektivne kakor stavke
 industrialnega delavstva. Kmečki delavci ne
 morejo tako lahko pohajati na seje svoje unije
 kakor industrialni delavci.

Veliko boljše kakor kmečki delavci pa so se
 v novejši dobi organizirali poljedelci. Kmečki
 posestniki predstavljajo v nekaterih deželah od-
 ločilno politično moč. Stamboliskijeva stranka
 v Bolgariji je bila stranka kmetov. Slovenska
 ljudska stranka v Sloveniji je kmečka stranka,
 istotako Radičeva na Hrvaškem in Witoseva na
 Poljskem. Organizacije kmetov imajo že svojo
 internacionalo, znana pod imenom "zelena in-
 ternacionala," ki pa se še ni uveljavila. Kmet je
 po svoji naturi konservativen in beseda "inter-
 nacionala" mu je zoprna. Toda sedanja doba
 je prinesla tudi med kmečkim ljudstvom velike
 duševne preobrate.

Noben trenotek, ki se ga porabi za čitanje, ni iz-
 gubljen. Vzporedno z izpolnjevanjem tiska se je ši-
 rila kultura. Čitanje pripravi tvojemu razumu pot do
 spoznanja znanstvenega socializma. Čitanje je glavni
 pripomoček do izobrazbe. Ne zanemarjaj ga!

Zunanost človeka in njegov značaj.

Dr. Edmond Locard, ravnatelj laboratorija izda-
 čne policije v Lyonu, beleži nekoliko zanimivih po-
 datkov o ocenjevanju ljudi po njihovi zunanosti. Naj-
 prej potrjuje staro resnico, da so oči često zrcalo du-
 še: zato priporoča, pri preiskovanju človeka posvetiti
 prvo pažnjo njegovim očem. V zenici ljudskega oči se
 zrcalijo vse nianse človeških občutkov; mrznja, bo-
 sosumnost, jeza, lakavost, nezaupnost, simpatija, mi-
 nost, ljubav, strast itd. Manjše važnosti je hoja, oblika
 in velikost oči kajti njih pravi izraz je le v onem pa-
 menčku, ki žari v zenici. Kdor ga prikriva je ali de-
 bič ali pa hinavec. Zato angleški stariši in učitelji
 učijo devojke in dečke, naj gledajo vsakemu človeku
 ravno v oči. — Pri nas pa še vedno velja zastarelo
 pravilo, da je znak dobre vzgoje tudi v tem, da de-
 vke in žene pri razgovoru z moškimi obračajo pogled
 v tla. Da, celo mnogi možje imajo nelep navado, da
 med razgovorom opazujejo svoje čevlje ali karkoli, da
 le ne motrijo svojega sogovornika v oči, osobito, ko
 je starejši in celo imenitnejšega stanu. Tako vedenje
 bi našega človeka na Angleškem zelo slabo označilo.
 Ravno tako čudne pa so tudi manire onih, ki med ra-
 zgovorom s pogledom iščejo navdihnjenja po nebu ali
 po stropu. — Zelo značilna so tudi usta. Najmanj
 migijaj ustnen lahko izda človekov značaj, dvignjeni pa
 radost. Debelejše ustnice označujejo občutljivo nra-
 vanje pa ostroumnost. Tudi smeh je izboren tolmač
 iskrenosti, lahko pa tudi predrznosti, gluposti in hi-
 njanja. In vendar je današnji moderni človek sposo-
 ben, da vestno prikriva svoje občutke in da svojem
 licu ter celo očem daje popolnoma drug izraz nego bi
 ga po svojem duševnem razpoloženju in značaju na-
 ral imeti. Sicer je pa vendar na človeku še ena stvar,
 ki ga najbolje označuje, a ji posvečajo najmanj pom-
 nosti: to je uho. Človek, posebno žena, ki ima pove-
 ne uhlje, je zahrbtna in opasna. Posebno se je treba ob-
 vati onih, katerih ušesa imajo na vrhu razširjeno obli-
 ko trikotna. Po Darwinu pomenja to degeneracijo člove-
 ške pasme in povratek k opičjim pradedom. Tudi huj-
 igra veliko in važno vlogo pri razpoznavanju ljudskih
 značajev. Značajna je tudi gestikulacija; ako pa-
 vo motrite kakega človeka, lahko iz edine njegove ge-
 ste zaključite, kakšen je njegov poklic in kakšne so
 njegove navade.

(Naprej.)

Glas za republičansko ali demokrasko stranko je
 glas za sistem, ki povzroča vojne, brezposelnost in
 druge socialne nadloge. Nihče drugi nima interesa
 za odpravo sistema, ki povzroča vojne, kot delavstva,
 ki ga bo odpravilo združeno v socialističnih vrstah.
 Vstopite tudi vi v te vrste!

SODRUGI V PENNSYLVANII!

Agitirajte za razširjenje vašega glasila
 "PROLETARCA". In agitirajte tudi za vaše
 angleško socialistično glasilo "THE WORKER",
 ki ga izdaja socialistična stranka v Pennsylvaniji.
 Naslovite: The Worker, P. O. Box 685,
 Reading, Pa. Naročnina: za celo leto \$1.50;
 za osem mesecev \$1. Agitirajte med vašimi
 ameriškimi tovariši delavci, da se naroče na ta
 list.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Konferenca in shod socialističnih klubov v zapadni Pennsylvaniji.

Pittsburgh, Pa.

Seja socialističnega kluba št. 184, JSZ., na Lawrence, Pa., je dne 20. maja pa daljšem razpravljanju odločila pričeti z akcijo za tesnejše medsebojno delovanje socialističnih klubov JSZ in društev "Izobraževalne akcije JSZ." v zapadni Pennsylvaniji. Dne 24. junija se je vršila na Lawrence prva konferenca zastopnikov klubov in društev "Izobraževalne akcije", ki je prebila led in ustvarila podlago za bodoče delo v okrožju zapadne Penne. Zaključila je med drugim, da vrši druga konferenca dne 2. septembra na Bridgeville, Pa.

Program prve konference, ki se je vršila dne 24. junija t. l., je bil:

1.) Razpravljati o potih in načinih, kako reorganizirati klube JSZ. v naselbinah zapadne Pennsylvanije, kjer so enkrat že obstojali in kako ustanoviti nove kraji, kjer klubov še ni bilo;

2.) razpravljati o načinih agitacije za razširjenje našega glasila "Proletarca";

3.) razpravljati, kako najlojše razširiti "Izobraževalno akcijo JSZ." med našimi podpornimi društvi. Na podlagi tega programa je delovala prva konferenca in ravno tako druga.

Udeležba na konferenci dne 2. septembra, ki se je vršila na Bridgeville v slovenski dvorani, je bila večja kakor na zadnji konferenci, toda pogrešali smo zastopnike nekaterih klubov, ki bi se je lahko udeležili. Volja za aktivnejše delo na bridgevillski konferenci je bila večja kakor na lawrenski.

Bridgevillsko konferenco socialističnih klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. je otvoril sodrug John Terčelj ob 10. dopoldne. Za predsednika konferenca je bil izvoljen sodrug John Ban iz Pittsburgha, za zapisničarja pa sodrug Louis Kveder.

J. Terčelj je prečital zapisnik zadnje konference in podal svoje poročilo kot zastopnik konference. Lawrence Kavčič, istotako zastopnik konference, je podal svoje poročilo s posebnim ozirom na akcijo za objejanje gibanje v prilog "Izobraževalne akcije JSZ."

Razprava na konferenci je bila splošna; udeležili so se je Terčelj, Kavčič, Kveder, Primožič, Glažar, Klačeva, Britz, Rupert, Šimčič, Zajec in drugi. Več poročila o razpravah bo priobčenega v zapisniku konference. Sprejetih je bilo tudi par resolucij in zaključeno, da se prihodnja konferenca vrši 28. oktobra v Canonsburgu. Sprejet je bil predlog, da se konferenca organizatorično bolj sistematizira in si izvoli stalen odbor. Za tajnika "Konference soc. klubov" je bil izvoljen sod. Louis Kveder; v organizatorični odbor so izvoljeni sodrug Frank Šimčič, John Česnik in Mike Primožič. Ta odbor bo vodil s sodelovanjem zastopnikov klubov JSZ. in društev "Izobraževalne akcije JSZ." organizatorično delo in vršil priprave za prihodnjo konferenco.

Popoldne se je vršil v isti dvorani shod pod avspicijo Konference socialističnih klubov. Udeležba je bila prilična, toda bi bila lahko večja. Dobro pri tem je bilo to, da so bile na shodu zastopane več ali manj mnoge naselbine. Shodu je predsedoval sodrug Terčelj, ki je pojasnil namen shoda in apeliral na navzoče, naj se z vsemi močmi zavzamejo za akcijo, ki jo je pričela Konferenca socialističnih klubov — to je, širiti socialistično misel, ustanavljati socialistične klube in širiti Proletarca. Nato je predstavil sodruginjo Frances A. Tauchar, ki je v kratkem govoru pojasnila namen svojega prihoda v Pennsylvanijo in izrazila željo, naj sodrug in somišljeniki kooperirajo z njo pri agitaciji za širjenje "Proletarca".

Na poziv predsednika je nato govoril sodrug John Kvartich iz Sygana, ki je izvajal, da živimo v sistemu, v katerem tudi delavsko gibanje ne more voditi kake večje akcije brez gmotnih sredstev. Na njegov apel se je nabralo med navzočimi za pokritje stroškov nekaj nal \$35. Zadnji je nastopil sodrug Frank Zajec, urednik Proletarca, ki je slikal borbo ljudskih mas skozi vso zgodovino človeka za več kruha. Prešel je na današnje razmere in na današnjega človeka ter na njegovo stremljenje, da napravi konec tej večni borbi s tem, da ustvari ekonomski sistem, iz katerega bodo iztrebljeni vzroki, ki postavljajo ljudske mase v vedno nesigurnost in večni boj za obstanek — za kruh. Izvajal je, kako se je gibanje zatiranih, brezpravnih ljudskih množic, vršilo po raznih stopnjah do današnje borbe proti kapitalizmu, in slikal, kako so padali prejšnji sistemi in da je po razvojnih zakonih tudi kapitalizem obsojen poginu, katerega ima naslediti boljša, pravičnejša ekonomska uredba, socializem! Govoril je obširno o razvoju Jugoslovanske socialistične zveze in njenemu dolgoletnemu boju proti nazadnjaštvu in izkoriščevalcem in kako je skrbela za kulturno probujo našega proletariata. Govoril je o aktivnostih posameznih naših klubov, ki so storili na polju socialistične agitacije ogromno dela, ne samo med jugoslovanskim delavstvom, ampak tudi med ameriškim. Ob zaključku je polagal slovenskemu delavstvu v Pennsylvaniji, naj se otrese brezbriznosti, naj preneha z brezplodnim frazarstvom ter stopi v akcijo pri delu za socialistično organizacijo in socializem. Dasi se je shod vršil vse popoldne do večera, je občinstvo pazno sledilo govornikom in bilo z zborovanjem popolnoma zadovoljno.

Slovensko delavstvo v zapadni Pennsylvaniji se resnično vrača na polje energičnega konstruktivnega dela za organiziranje delavskih mas v socialistično stranko. Se se opaža malodušnost, še se poznajo znaki zbežanosti, konfuzija še ni popolnoma izginila. Dela je še mnogo pred nami in izvršiti ga bo treba, predno bomo v stanju reči: Doba enotne fronte je tukaj.

Aktivni sodrug in somišljeniki v naselbinah zapadne Pennsylvanije bodo skrbeli, da akcija, započeta 24. junija na Lawrence, ne bo zamanj. Naše čete ne poznajo umikanja in ne porazov. Naprej!

DELAŠTVU V WAUKEGANU, North Chicagi in okolici naznanjamo, da se vrše seja socialističnega kluba št. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S. N. Domu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apeliramo, naj se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

Nekoliko odgovora na "odprto pismo" uredništvu "D. S."

SHEBOYGAN, WIS. — V izdaji z dne 16. avgusta je priobčila "Del. Slov." na naslov soc. kluba št. 235 "odprto pismo", v katerem je število zlobno zavutih vprašanj in natolcevanj. Omenjeni list in njegove urednike ne jemljemo resnim, še manj pa način, po katerem urejejo list.

V "odprtem pismu" se urednika pritožujeta, da naročniki "Del. Slov." odpovedujejo list. Za vzrok temu, kolikor se tiče naselbine v Sheboyganu, navažata "ruvarenje nekaterih naših sodrugov proti D. S."

Naš klub št. 235 želi povdariti kot celota ("merodajnih" oseb, niti diktature mi ne priznamo), da se ni ustanovil z namenom odbijati omenjenemu listu naročnike ali mu jih pridobivati, kajti naš klub služi z namenom širiti socialistično propagando in vzgojo. Kdor izmed rojakov v naši naselbini želi črpati modrost iz v frazah "revolucionarne" Del. Slov., temu naš klub nima niti najmanjšega namena kvariti takega okusa. Kar se tiče vaših naročnikov, bodite uverjeni, da je to za naš klub postranska stvar.

V kolikor se vaše "odprto pismo" nanaša na kroniko in potek razvoja delavskega gibanja tekom zadnjih let tu in v starem kraju, Vam želimo naglasiti, da smo vsemu temu sledili z vso pozornostjo že tedaj, ko je sedanje uredništvo "Del. Slov." v naši naselbini s sodelovanjem župnika in njegovih pristašev na javnih sestankih agitiralo za pokojno Sakser-Troštovo-Pirčevo narodno ligo, ter je pri tej agitaciji ravno tako "revolucionarno" frazarilo, kakor mora sedaj na povelja gospodarjev frazariti v novi službi.

Na serijo demagogično in lažljivo zavutih vprašanj ne bomo odgovarjali, ker so pisana z namenom rušiti gibanje socialističnega delavstva. To ste že itak čestokrat premleli, pa se še niste naveličali ponavljati ene in iste melodije. Vemo, da nas želite izzvati v polemiko z vami, tega veselja pa vam ne mislimo napraviti, dasi nam je znano, da rabite gradiva za vaš list, od kar je v Ljubljani prenehala izhajati Peskova "Jugoslavija", iz katere ste s tako slastjo strigli razne "race" in notice, s katerimi naj bi se diskreditiralo socialistično gibanje.

Glavni vzrok, da na "odprto pismo" sploh kaj odgovarjamo, je to, ker hočemo razdirače delavske solidarnosti in sovražnike vzajemnega delovanja *zagotoviti*, da ne bodo s svojim delom med nami ničesar opraviili. Vaš način boja je dovolj PROZOREN, da ga naše delavstvo takoj spozna, kakšni nameni se skrivajo za njim. S svojo frazarsko "revolucionarnostjo" ste se razgalili med našim delavstvom in sedaj se pritožujete nad nami, češ, da smo vam mi krivi, ako delavci nočejo vašega lista.

Uredništvo "D. S." ve, da je naš klub del J. S. Z., ki je pridružena socialistični stranki. Istotako ve, da se načelna nasprotja, ako mogoče, izravnavajo med strankami in ne med posamezniki. Kljub temu je uredništvo omenjeega lista obrnilo svojo pozornost našemu mlademu klubu. Zakaj? Zato, ker je nameravalo na ta način (ako bi bilo to mogoče) napraviti med nami nesoglasje in konfuzijo, iz katere bi črpalo koristi zase. To je način, ki se ga poslužujejo "komunistični" frazarji vedno in povsod in v nekaterih krajih se jim je posrečilo napraviti precej zmenjave, posebno v starem kraju v strokovnih unijah in delavskih gospodarskih organizacijah. V svoji otročji nadi so mislili, da bodo z odprtim pismom dobili naš klub v tok

svoje polemike in s tem pokazali: Glejte, mi tudi nismo kaj štejejo.

Vojne in povojne razmere so res ustvarile naš organiziranim proletaristom mnogo konfuzije, katero so sledile napake. Ampak na vaši strani niso bile nič manjše — ako ne večje kakor pri nas. Radi napak namih na sebi ni treba polemike. Nezmotljivi niste, znanjem se tudi ne morete ponašati. Na vaša vprašanja bi mi lahko stavili protivprašanja, in niti PAH RICIRATI nam jih ne bi bilo treba, kakor jih mora VI.

Osebe, katerih ni več v socialističnem delavskem gibanju, nas ne zanimajo, kakor se nismo zanimali tekrat, ko je sedanje "komunistično" uredništvo "Del. Slov." po naši naselbini iz svojega "revolucionarnega" prepričanja vršilo javno propagando za monarhistično ligo in delalo poslušalcem prisiljeno veselje in naložo — čigavi so bili volji, katere je gonil slovenski kmet na semnje v bivši Avstriji.

Končno izjavljamo uredništvu "Del. Slov.", da je brezplodno hoditi k nam v svate z vaximi "odprto pismi", kajti dlaka, ki ste jo pustili v Sheboyganu, ne more utrjevati med našim delavstvom zaupanje in vero v vašo odkritosrčnost, pač pa obratno. Mi ne nameravamo trošiti časa v polemiki z vami, ker imamo važnejše namene — graditi socialistično organizacijo in učiti delavstvo v duhu znanstvenega socializma. Uredništvu "Del. Slov." pa ne bomo delali nikahin ovir in radi nas lahko še nadalje "strelja kozle" kakor jih je dosedaj. Mi se bomo držali resnega dela za socializem, vi pa lahko svobodno demagogirate. Slovensko delavstvo vas je že spoznalo in zato se nikar ne pritožujte, ako ne morete dobiti med njim nobenega vpisa in zaslonbe.

Socialističen klub št. 235, J. S. Z., Sheboygan, Wis.

Sodruzi v Canonsburgu, na delo za socialistični klub!

CANONSBURG, PA. — V današnji družabni uredbi mora nositi delavsko ljudstvo vsa najtežja bremena na svojih ramah; to je, ono mora trpeti vse nepravilne sistema privatnega lastništva in profitarstva. Kapitalizem kroji zakone po svoji volji. Legaliziral je izkoriščanje; nagrabil si je neizmerna bogastva, katere čuva z vso svojo močjo, ki jo poseduje.

Kapitalizem nas je zaslužnil radi naše nezavednosti. Ogromna večina delavstva mu služi in se bori, ne veda nezavedno, za njegove interese.

Takemu stanju more odpomoči le delavstvo. Prinehati mora služiti izkoriščevalcem in pričeti misliti in delati zase. Organizirati mora svoje sile. Strmo mora svoje moči in odpraviti današnjo ekonomsko uredbo. Vsposobiti se mora za novi družabni red — socializem!

Nastane vprašanje, po kakši poti mora iti delavsko ljudstvo, da doseže svoje pravice, da si pribori uredbi, v kateri bo delavec v resnici deležen sadov svojega dela.

Najprvo je potrebno, da spoznamo važnost in brazbe. Skrbeti moramo, da se vrši med delavstvom čim intenzivnejše izobraževalno delo v socialističnem smislu. Siriti moramo med nezavedne delavske mas razredno zavest. Ustanavljati moramo kjerkoli mogoče postojanske socialistične stranke. To je pot, ki vodi k konsolidiranju delavskih sil in v končno zmago. To bo sledil socializem.

Zavedni slovenski delavci v Canonsburgu se ne vedajo, da napredek ni v frazah, temveč v akciji. Ko

amo delati, smo reorganizirali socialističen klub in upamo, da bo odslej aktiven. Zavzeli smo se, da bomo aktivni!

Klubove seje se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani društva Postojnska jama. Sodelujoči, pridite v naš krog, da boste skupno delali za skupne cilje in proti skupnemu sovražniku.

M. TEKAVC, tajnik.

IZKAZ RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

za mesec avgust 1923.

Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Izjemne znamke	Prejemki	Glav. sta- nu str.	Drž. in okr. org.
Carlinville	—	10	—	\$ 3.00		
Nokomis	9	8	—	5.50		
Springfield	9	2	—	3.40		
La Salle	7	—	—	2.10		
Chicago N. 1.	50	6	—	17.10		
Waukegan	9	—	—	2.70		
Chicago N. 224	11	4	—	4.70	\$15.62	\$12.50
Universal	18	—	—	5.40		
Terre Haute	7	—	—	2.10		
Clinton	11	4	—	4.70	5.00	4.00
Madrid	3	—	2	.90	.37	.30
M. M. At large	6	—	—	1.80	.75	.60
Cleveland	40	—	—	12.00		
P. Ch. At large	4	—	—	1.20		
I. P. At large	9	—	—	2.70		
Glencoe	10	1	—	3.35		
Barberton	30	10	—	12.50		
Girard	25	—	—	7.50	16.12	12.90
Herminie	6	7	—	4.25		
Harwick	28	—	—	8.40		
Burgettstown	3	1	—	1.25		
Avella	8	4	—	3.80		
Library	8	2	—	3.10		
Lloydell	14	5	—	5.95		
Renton	32	2	—	10.30		
Canonsburg	12	—	—	3.60		
Wickhaven	15	—	—	4.50		
Sygan	27	—	—	8.10		
Lawrence	33	4	—	11.30		
Moon Run	30	—	—	9.60	30.12	24.10
P. V. Pursglove	40	—	—	12.00	5.00	4.00
Milwaukee	20	—	—	6.00		
Sheboygan	20	—	—	6.00		
P. V. At large	6	—	—	1.80	5.75	4.60
Skupaj	560	70	2	\$192.00	\$78.75	\$63.00

	Red- nih	Dual- nih	Izjem- nih
na roki dne 1. avgusta	807	321	264
prejanih glasom poročila	560	70	2
na roki dne 31. avgusta	247	251	262
Canov naznanjenih v avgustu	702		

Tajništvo J. S. Z.

IZKAZ ZA SLOVENSKEM DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 6. popoldne v dvorani društva Postojnska jama, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte v naš krog! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

KONVENČNI FOND J. S. Z.

V mesecu avgustu so vplačali klubi za konvenčne stroške J. S. Z. sledeče svote:

Št. kluba in kraj	Vsota.
217, Madrid, Iowa	\$.35
37, Milwaukee, Wis.	2.40
Paulina Vogrich	.60
235, Sheboygan, Wis.	2.50
238, Universal, Ind.	1.60
213, Carlinville, Ill.	1.50
128, Nokomis, Ill.	1.80
69, Herminie, Pa.	.95
234, Harwick, Pa.	1.20
191, Burgettstown, Pa.	.05
27, Cleveland, Ohio	5.00
114, Detroit, Mich.	3.30
236, Terre Haute, Ind.	.70
47, Springfield, Ill.	1.10
230, Library, Pa.	1.00
50, Virden, Ill.	1.20
228, Pursglove, W. Va.	2.40
225, Avella, Pa.	1.20
P. Chesnik, Toronto, O.	.50
1, Chicago, Ill.	6.00
45, Waukegan, Ill.	.90
224, Chicago, Ill.	1.50
181, Lloydell, Pa.	2.40
233, Renton, Pa.	3.00
118, Canonsburg, Pa.	1.20
176, Wickhaven, Pa.	2.00
13, Sygan, Pa.	2.70
J. Petrich, Youngstown, Ohio	.30
237, Meriden, W. Va.	3.90
41, Clinton, Ind.	.70
184, Lawrence, Pa.	3.70
232, Barberton, O.	3.50
2, Glencoe, Ohio	1.10
222, Girard, Ohio	2.50
234, Harwick, Pa.	1.60
175, Moon Run, Pa.	3.00
Skupaj	\$ 69.35

V fond za pokritje stroškov za tisk zapisnika zbora J. S. Z.

so prispevali socialistični klubi in društva v mesecu avgustu kakor sledi:

Št. kluba in društ.	Kraj.	Vsota.
235 JSZ, Sheboygan, Wis.		\$ 3.20
213 JSZ, Carlinville, Ill.		5.00
2 SSPZ, Claridge, Pa.		2.00
22 JSZ, Chisholm, Minn.:	dali po 50c: F. Grum, J. Ule, J. Bowetz in P. Smilinski; B. Semec 25c; poslano..	2.20
4 JSZ, La Salle, Ill.		2.00
224 JSZ, Chicago, Ill.		11.50

Skupaj v tem izkazu \$ 25.90
V izkazu od julija 301.18

Skupaj do 31. avgusta \$327.08

Socializem ne bo zmagal že jutri zato, ker si se mu danes tudi ti pridružil. V naših vrstah jih manjka še mnogo in tudi ti so nam potrebni za zmago. Pridi v akcijo in delaj, da jih pridobimo.

Odgovor prodanim in neznačajnim ljudem.

Neki F. Chas Novak, katerega živ krst ne pozna, je prišel reševati slovensko delavstvo v Ameriki "izpod socialističnega jarma" in v ta namen bruha "ogenj in žveplo" v kolonah "D. S." na socialiste. Kaj je mož delal v starem kraju, ne vemo. Predstavil se ni. V Italiji bi imel lepo polje boriti se proti fašizmu, ampak ameriški dolarji so boljši kakor italijanske lire in "pobijati" socialiste v listih je lažje opravilo kakor pa delati v primorskih kamnolomih.

Fant hoče polemike. Ampak on ni prišel v Ameriko zato, da "polemizira", ampak da blati. On ni bil najet zato, da pomaga graditi in utrjevati delavsko gibanje, ampak da ga ruši. "Vsi socialisti so bili l. 1914 za vojno." Tako piše ta Chas. Well, ker takrat še ni bilo komunistov, so bili potem tudi vsi današnji komunisti za vojno. Ali ne, F. Karol? "Socialistična stranka v Ameriki je bila proti vojni zato, ker je bila pronemška," pravi Karol. Hm, tako. Potem so bili tudi vsi tisti današnji "komunisti" proti vojni zato, ker so bili za kajzerja. Na st. louisiki konvenciji soc. stranke je bil velik del današnjih "komunistov", ki so bili takrat kot člani socialistične stranke vsaj nekateri proti vojni. Ni nam bilo znano, da so se nagibali k pronemškemu križu. Priti je moral naš novi prijatelj F. Korel iz starega kraja in razkriti to resnico.

Glede shoda in debate: Pojdi in se česa dobrega nauči. Ako boš vpošteval ta prijazen nasvet, si boš prihranil blamažo, katerih imaš že itak precej.

Kakšen smisel pa ima tvoja ponudba: "Ofenziva kapitala, ali, Svetovna reakcija." To je subjekt, o katerem naj bi se govorilo na shodu v Milwaukee ali v Chicagi. In kako dobrodušen je novi Novaček. Vsi govorniki socialistične stranke naj nastopijo in samo eden, k večjemu dva govornika od njihove stranke. Kakšna učenost! Pa dokazali bodo, da ne lažejo!

§200 bodo dali Proletarcu v podporo, ako se nam posreči dokazati da lažejo. Razumnemu človeku sploh ni treba dokazovati vaših laži. Sami ste to izprevideli. Kar se tiče tistih §200, zakaj jih ne podarite "D.S."? Saj mora vendar fehtati kljub podpori ki jo dobiva v obliki oglasov od dveh katoliških podpornih jednot.

Mi vas ne jemljemo resnim. Smatramo vas za navadne razbijače delavskega gibanja, za frazarje in demagoge. Ako ste za več luči, zakaj ne pojasnite nikdar ničesar o notranjem poslovanju vaše organizacije, kolikor jo sploh imate? Zakaj niste nikdar objavili kupčije s prejšnjim lastnikom vašega lista? Povejte no enkrat, kdo je dobil tistih tri tisoč dolarjev pri premembni gospodarjev "D. S.", in kdo je bil prizadet pri glihanju in komišnih? To so stvari, o katerih bi bilo potrebno da "polemizirate". Zakaj ni "D. S." objavila nikakega poročila o vašem zboru? A?

In, ali ne napadate socialistično stranko in JSZ. tudi zato, da si ohranite še v nadalje naklonjenost denverske in calumetske jednote? Nevedni, katoliški rojaki si mislijo: Ta list je pa res allright, ki tako čez socialiste šinfa! Tega bomo pa še vzeli za glasilo!

Naši rojaki na oni strani morja imajo res veliko ljubezen do nas. Ker se boje, da bi se radi preobilice dolarjev ne pokvarili, nam pošiljajo vsakojake apele za pomoč v dolarjih. In ker nas hočejo izobraziti, nam pošiljajo skvarjene, zapite študente, dr Brene, Kazimirje, Vošnjake, Zupaniče dr. Srečko Zamjana in sedaj še gospoda F. Chas. Novaka, tega najnovejšega Mojzesa, ki nas bo privedel iz družbe socialistične tiranije v deželo sladke mane.

VEČERNE ŠOLE.

Kdor more, naj izrabi priliko.

V raznih ameriških mestih se otvoro sredi meseca večerne šole, v katerih se nudi tujerodcem kor domačinom prilika učiti se angleščine in drug predmetov. Znanje angleščine je važno za vsakega lavca. Kdor jo že zna, se v jeziku te dežele lahko vztrajnim učenjem še bolj izpopolni. V večernih šolah se poučuje tudi o raznih koristnih poklicih, lektrotehniki, knjigovodstvu, avtomobilih, obdelavi lesa, matematiki, pisanju s strojem, stenografiji, pisju, kuharstvu, izdelovanju ženskih oblačil, mištvu itd. V nekaterih večernih šolah so odprti tudi za učenje francosčine in drugih jezikov. V večernih šolah lahko pohaja vsakdo neglede na starost ali spol. Vse javne večerne šole so brezplačne.

Večerne šole v Chicagu se otvoro 17. septembra. Ako živite v tem mestu, si izberite eno najbližjih naslednjih šol.

Severna strana mesta.

FRANKLIN — Goethe St., blizo Wells St.

SENN — Glenwood in Ardmore Ave.

LANE (High and Tech. only) — Division in Southwick, Sts. (V tej šoli so učni tečaji za vse gornje dene predmete; Lane je višja in tehnična šola za podobnega kakor v starem kraju realka.)

GREELEY — Sheffield Ave. in Grace St.

Severozapadna strana mesta.

BURR — Ashland in Wabansia Aves.

GOETHE — Rockwell St., blizo Fullerton Ave.

STOVE — Ballou St. in Wabansia Ave.

WASHINGTON — Morgan St. in Grand Ave.

WELLS — North Ashland Ave. in Augusta St.

TULEY — Potomac in North Claremont Ave.

SHURZ — Milwaukee Ave. in West Addison St.

Zapadna stran mesta.

JACKSON — Sholto in Better Sts.

CREGIER — Yeaton St. blizo Wood St.

BURNS — 25th St. in Central Park Ave.

HAMMOND — 21st Pl., blizo Californija Ave.

LAWSON — Homan Ave., blizo 13th St.

MEDILL — 14th P. in Throop St.

AUSTIN — Fulton St. in North Long Ave.

CRANE (Samo srednja tehnična šola) — 30th in Marshall Blvd.

Južna strana mesta.

HOLDEN — Loomis in West 31st St.

SEWARD — 46th St. in South Hermitage Ave.

PHILLIPS — 39th St. in Prairie Ave.

ENGLEWOOD — Stewart Ave. in 62nd St.

TILDEN — 47th Pl. in Union Ave.

BOWEN — 89th St. in Manistee Ave.

FENGER — 115th in State Sts.

Kakor omenjeno, podučujejo na večernih šolah industrijskih mestih v risanju, mehaniki, elektrotehniki itd. Rojacom, ki so žele izpopolniti v znanju in veščinah, priporočamo, naj pohajajo v večerne šole. Če pa ga porabite za učenje ni izgubljen.

Kulturni vestnik.

Cas, številka v avgustu, ima sledečo vsebino: Frank Kerže: Mladost (pesem). Frank Kerže: Anka (povest). Telesna republika in obramba. Zakaj smo in rode rastline. Moj prijatelj sultan. Prazgodovinske zadruge. Običaji afriških divjakov. Izseljevanje slovanov l. 1922. — Priloga: Gospodinjski del.

Brez naslova.

Mussolini je med drugim zahteval od Grčije, da umorjene člane italijanske komisije prirediti svojo sveto mašo zadušnico v katoliški katedrali v Atini, katere se morajo udeležiti vsi člani grške vladarstva. Stvarnik mora biti vesel takih cerkvenih pompozit, v katerih ni niti trohice pobožnosti in nič krščanstva. Papež, ako mu je kaj za sveto, bi moral protestirati proti takemu popačevanju svetega krščanstva. Če pa mu je več za Mussolinijevo naklonjenost, ne bo protestiral.

V Jugoslaviji so imeli dne 6. septembra ob 3. zjutraj vesel dogodek. "Njeno veličanstvo kraljica Marija rodila sina, naslednika prestola." Tako poročila širo kraljevine SHS. iz Washingtona, D. C.

Jugoslavija se nahaja v škripcih radi vprašanja in Primorja. Belgrajska vlada je sklenila z Italijo pogodbo glede tega problema, znana kot rapalska pogodba. Prišla je Mussolinijeva revolucija in proklamirala pogodbo za krpo papirja. Vprašanje Reke ni bilo rešeno tako kakor zahteva Mussolinijeva Italija. Belgrad išče v tej krizi zaslombe v Parizu, Bukarešti in v Pragi. V Parizu imajo Jugoslavijo radi, da bi jih iztrgali izpod angleškega vpliva. Iz Pariza torej ne bo pomoči. V Bukarešti bi imelo biti kajti jugoslovanska kraljica prihaja iz rumunske cesarske hiše. Ampak Bukarešt je obrnil Jugoslaviji. V Pragi bodo menda nevtralni. Dvorne zlahte pripravljajo "prijateljstva", kar se je izkazalo, že v prvi vojni. V današnji "civilizaciji" je najboljša vojska v močni armadi. Ako si močan, je pravica na tvoji strani. Ako nisi — bog s teboj!

Nekatera hrvatska društva ob Pacifiku še niso odločila, da avstro-ogrske monarhije ni več. V Californiji prirejajo društva dalmatinskih Hrvatov parade, v katerih nosijo črno-žolte zastave. "Avstrijsko revolucionarno društvo" je zadnjič priredilo tako "avstrijsko" slovesnost. Poleg hrvatske trobojnice so nosile cesarske zastave in člani so imeli preko ram trobojne trakove z napisi "Austria". Godba pa je igrala "Mojo našo domovino". V Ameriki je baje 600,000 "avstrijcev" in le poldrug sto tisoč Hrvatov.

Fisher, sedanjí vodja hrvatskih "komunistov" v Ameriki, je na neki konferenci v debati s Cvetkovom dejal: "Mi trebamo revolucijo, a ne prosvjeto!" Cvetkov pravi, da če bi bila Marx in Engels pod konjico takih Fisherjev, bi Marxovo delo "Kapital" nikoli ne zagledalo luč sveta. Čemu bo delavec iz Amerike? Revolucijo potrebujejo! Da, ampak kaj pa pripravljajo, kot so naprimer "avstrijske" parade med "avstrijskimi" Hrvati pet let po razpadu črno-žolte monarhije?

Uredništvo "D. S." je obljubilo drugi teden prirediti:

1. Natančen potek kupčije, potom katere je prešel v roke sedanjim lastnikom;
2. Vsota, ki so jo plačali za list;
3. Kdo je poslal navodila agitatorjem za "D. S." v hrvatskih udruženjih, da je "Proletarec" prenehal. Kdo jim je dal navodila govoriti, da je urednik "D. S." g. P. Novak "zanič" in da bodo dobili "dodatek urednika" iz starega kraja?

4. Objavljena bo korespondenca urada lista "Radnik" v Chicagi z uradi komunističnih organizacij v Trstu, Ljubljani, Dunaju in Belgradu, v kateri so prosili, naj se pošlje za propagando med Slovenci in Hrvati nekaj "sposobnih" ljudi, ki bodo znali "pobijati" socialiste.

5. Objavljeno bo obširno poročilo o njihovi konferenci, ki se je vršila koncem meseca maja v Chicagi, na kateri so padale ostre kritike proti "D. S." Nadalje bo pojasnjeno, zakaj se je plačalo za "D. S." \$3,000, dasi bi se je lahko dobilo za \$800.

6. Uredništvo bo pojasnilo, kdo je dal dotično vsoto, kdo je pravi lastnik lista, kdo kontrolira uredništvo in kdo daje navodila urednikom.

7. Pojasnjeno bo, dali je v knjigah, v katerih so označeni vsi ameriški listi, označena "D. S." še vedno za "neodvisen" list, kakor so označeni republikanski in demokratiški listi.

8. Pojasnjeno bo, dali se korespondira pri iskanju oglasov pri bankah in drugih večjih kapitalističnih institucijah na način, kakor da je "D. S." politično neodvisno podjetje in privatna last, oziroma last "izobraževalnega kluba".

Vse to bo pojasnjeno v prihodnji izdaji "D. S." Potem se bo s pojasnjevanji nadaljevalo, dokler ne bo vse skupaj utonilo za hribom, kakor clevelandska "S. Zarja". — K. T.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so vplačala društva in socialistični klubi v mesecu avgustu kakor sledi:

Tek. št. društva.	Kraj.	Vsota.
12—74	SNPJ, Virden, Ill.	\$ 1.00
14—209	SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
15—329	SNPJ, Large, Pa.	1.00
29—115	SSPZ, Kenilworth, Utah	1.00
36—156	SNPJ, Muddy, Ill.	1.00
41—206	SNPJ, Gross, Kansas	3.00
44—263	SNPJ, Carlinville, Ill.	2.00
47—328	SNPJ, Madrid, Iowa.	2.00
83—287	SNPJ, Burgettstown, Pa.	4.00
84—114	SNPJ, Roundup, Mont.	1.90
110—447	SNPJ, Nanticočke, Pa.	2.00
38—120	SNPJ, Gallup, New Mex.	2.25
71—1	SNPJ, Chicago, Ill.	1.00
96—352	SNPJ, Kincaid, Ill.	2.00
73—245	SNPJ, Lawrence, Pa.	2.34
106—361	SNPJ, McIntyre, Pa.	1.00
112—95	SNPJ, Oglesby, Ill.	2.00

Klubi J. S. Z.:

181	Lloydell, Pa.	1.00
1	Chicago, Illinois	2.50
69	Herminie, Pa.	1.00

Skupaj \$35.99

Tajništvo J. S. Z.

SODRUGI V ILLINOISU — ne pozabite agitirati poleg Proletarca tudi za "CHICAGO SOCIALIST", glasilo socialistične stranke v Illinoisu. Naročnina: \$1.50 za celo leto, \$1 za osem mesecev. Naslov: Chicago Socialist, 1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

Iščejo se:

Mate Štimac iz Šartovca, Kutina; njegov zadnji znani naslov je bil: 209 First St., Old Village, Lackawanna, N. Y.

Milan Mršavela iz Kušiča, Bela Crkva, Banat.

Gustav Geschrei iz Temešvarja.

Martin Mišir iz Nove Rače, Hrvatska; leta 1915 je bil njegov naslov P. O. Box 35, Wilmore, Pa.

Milam Tomašević iz Kušiča, Bela Crkva, Banat.

Ante Lilič, pok. Gime, iz Rožanca, Dalmacija.

Joe Zeltz iz Zagreba; zadnji znani naslov: 210 Cambridge Ave., Jersey City, N. J.

Pera Vranešević iz Oravice, občina Divuša, okraj Dvor. Zadnji znani naslov: P. O. Box 334, Midland, Pa.

Makso Juvančič, Sv. Križ pri Litiji, Slovenija; zadnji znani naslov: 946 E. 78th St., Cleveland, O.

Josef Rammacher iz Novega Sada; zadnji znani naslov: 1406 W. Hancock — 6160 Glenmore Avenue, Philadelphia.

John Klein, Podvin, Laški Trg, Celje; zadnji znani naslov: c. o. Saldis, 346 E. 16th St., New York, N. Y.

Frank Masael; zadnji znani naslov 159 W. 159 St., New York, N. Y.

Josip Fridrik Hrženjak iz Varaždina; zadnji znani naslov: c. o. Fred Klim, 1149 Hoe Ave., New York.

Kdor bi kaj vedel o katerem teh ljudi, je naprositi da to naznani Izseljeniškem Poslancu, 443 W. 23 St., New York, N. Y., da more obvestiti sorodnike.

DRAMSKI ODSEK SOC. KLUBA

ŠT. 1, CHICAGO, ILL.

priredi

V NEDELJO 30. SEPTEMBRA

V DVORANI Č. S. P. S.

1126 W. 18th St.

igro v petih dejanjih

"DESETI BRAT"

PRIČETEK IGRE OB 3 POPOLDNE;
PO IGRI PLES IN PROSTNA ZABAVA.

Igra Kufrinov orkester. Vstopnina 50 centov.

Zastopniki Proletarca.

ARKANSAS.

Jenny Lind: Frank Grilc.

CALIFORNIA.

San Francisco: Joseph Koenig.

IDAHO.

Mulan: John Jackson.

ILLINOIS.

Carlinville: Jos. Korsič.

Chicago: Frank Aleš, Frank Zajc, Fr. Udovich, Frances A. Tauchar, Fr. Benchina, Chas. Pogorelec, S. Bojanovich, Fr. Florjancich.

Cicero: Anton Putz.

E. Moline: Ant. Klanšek.

La Salle: Jos. Certalič, Fr. Mershak.

Nokomis: L. Groser.

Peoria: Fr. Vohlgemuth.

Springfield: Jos. Ovca.

Virden: Frank Stempihar.

Waukegan in No. Chicago: Anton Lukancic.

INDIANA.

Blanford: Anton Tratnik.

Clinton: Ant. Mravljja.

KANSAS.

Columbus: Frank Cemažar.

E. Mineral: John Brezovar.

Franklin: Helen Lebar.

Mulberry: Ant. Divjak.

Gross: John Kunstelj.

Pittsburg: Leo Junko.

MICHIGAN.

Detroit: Louis Urbancich, R. Potočnik.

MINNESOTA.

Buhl: Max Martz.

Chisholm: Frank Klum, Joe Ule,

Joseph Sterle.

Ely: John Teran, Jac. Kunstelj.

Hibbing: F. Grum.

MONTANA.

Butte: Rudolf Kap.

Bearcreek: Jos. Tomsich.

Klein: Andy Bizjak.

Red Lodge: K. Erznožnik.

NEW YORK.

Brooklyn: Jos. Kocjan.

Little Falls: Fr. Petavs.

OHIO.

Akron: Frank Košir.

Bannock: Frank Kadivnik.

Barberton: Ant. Pečnik.

Blaine: Frank Germ.

Cleveland: John Krebelj, Lawrence Gorjup, Fr. Ludvik.

Collinwood: Aug. Komar, John Prudich.

Girard: John Kokošin.

Glencoe: Ant. Grden.

Lorain: Fr. Cepirlo, Fr. Ravnikar.

Maynard: Andy Zlatoper.

Niies: Frank Kogovšek.

Power Point: John Petkovšek.

Ramsey: L. Bregant.

Warren: Jack Kotar.

OKLAHOMA.

Henryetta: John Rakeff.

PENNSYLVANIA.

Acosta: Geo Kristell.

Aliquippa: B. Yerant.

Avella: Frank Bregar, Martin Kaucich.

Bon Air: Peter Bukovec.

Canonsburg: Marko Tekavc.

Clairton: Anton Ocepek.

Conemaugh: Louis Krašna.

Delmont: Val Laharnar.

Danlo: Louis Sterle.

Export: Jos. Britz.

Farell: Fr. Vicozi.

Forest City: Frank Rataic, H. Stanich.

Harwick: A. Bertl.

Hendersonville: John Terčelj.

Herminie: Anton Zornik.

Hollsopple: Jack Strell.

Homer City: Val Lazar.

Irwin: Jerney Kokelj.

Johnstown in okolica: Andrew drich.

Lawrence: Louis Britz.

Lloydell: Ant. Zalar.

Library: Mike Primožich.

Meadowlands: Leonard Lenn.

Luzerne: John Matičič.

Midway: Louis Capuder.

Moon Run: Lukas Butya.

Morgan: J. Kvartič.

Pittsburgh: John Ban.

Renton: L. Goršič.

Slovan: John Pirih.

Spangler in okolica: Paul Le.

Southview: Ant. Rupnik.

Vandling: Jos. Cebular.

Verona: Rock Lesar.

W. Newton: Jos. Zorko.

Wyano: Math. Drap.

UTAH.

Murray: M. Zugel.

Seofield: P. Zmrzlikar.

W. VIRGINIA.

Maidsville: Ant. Mevlja.

Lousville: Tony Zupančič.

Reynoldsville: Bartol Louis.

Star City: Rosie Selak.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Zerovec.

Sheboygan: Anton Zagar.

WYOMING.

Rock Springs: J. R. Sprohar.

Sublet: Jos. Turk.

Superior: L. Jeraša.

Ako želi kdo prevzeti zastopništvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski list, dar, brošure in knjige, naj piše v pravništvu, ki bo poslalo pobudne listine in informacije. Na tu poslane zastopnike apeliramo, naj objavijo ob vsaki ugodni priložnosti bivati naročnike temu listu. Proizvajavci so dolžni vsakega naročnika s tega zavednega delavca ustrezno za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika objavljeno, naj se oglasi, pa bomo pravili imenik.

SEZONSKA PREMENA.

Jesen prihaja, pazite se! Mnogi ljudje trpe vsled
sestih prememb. Počutijo se slabotne, njih tek je slab,
hitro in lahko utrudijo in kakor je navada reči, se
počutijo, kot bi se morali. Tudi zaprtje se pojavi.
Je čas, ko je treba uživati Trinerjevo zdravilno
vino. Kako ono pomaga? Ono izčisti želodec
in jih drži čiste, poživljuje in ojača telo i ndaje
vren in oživljuje spanec. Vjtro boste vstali čili.
Vse vremenske premembe vsako jesen so bogat vir
za tiste, ki trpe na revmatizmu v mišicah, čle-
ni ali pa še trpe na nevralgiji. V takih slučajih daje
Trinerjev liniment hitro in gotovo odpomoč. "Vaša
zdravila, Trinerjevo zdravilno grenko vino in Triner-
jev liniment, so izvrstna," nam je pisal John Vesely
Morden, Man., Canada, potem ko jih je poskusil.
Ali vi jih poskusite in prav gotovo boste istega pre-
prijatelj. V vaši lekarni ali pri trgovcu z zdravili.
Prekusite tudi sledeče jesenske preparacije: Triner-
jevi Headache Powders so zelo učinkoviti, in Triner-
jevi Tootache Drops za zobobol!

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se
vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu,
22-31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.— Na dnevn-
em redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti.
Prijateljite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj
novi prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem,
da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

RAZPIS SLUŽBE.

Radi izvolitve sodruga Chas. Pogorelca za
tajnika JSZ. se potrebuje v uradu Proletarca
novo pisarniško moč. Prosilec za to službo mo-
ra biti več slovenščine v govoru in pisavi, znati
mora angleško, pisati na pisalni stroj in razu-
meti knjigovodstvo. Za to službo se imajo pra-
vico prigrasiti samo člani J. S. Z. Pošljite po-
nudbe na naslov: "Proletarec", 3639 W. 26th St.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebčin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Prečitajte naš
cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Ve-
lika izbora novih knjig,
katere smo prejeli pred
nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

**434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.**

Izdelujem pooblastila, kup-
ne in darovalne pogodbe, testa-
mente in vsa v notarski posej
padajoča dela.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in inve-
stirajo razumno v
KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in držav-
nim nadzorstvom in
Chicago Clearing House
Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke
za vse prekomorske črte v Jugo-
slavijo in nazaj. Izdelujemo sve-
dočbe (affidavits) za naseljence ter
pošiljamo denar v staro domovino
najhitrejše in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	.20
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)..	5.00
DEMOKRATIZEM IN ZENSTVO. (Alojzija Štebj)	.10
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA. (Dr. V. Šarabon), vezana	1.25
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	.25
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM	.20
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	.30
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA. (Dr. Josip Meneć)	.25
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV. (Matija Pirc)	.40
O KONSUMNIH DEUSTVIH.	.10
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE. (Dr. I. Prijatelj), broširana.	.40
POGLED V NOVI SVET.	.10
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana	.90
PSIHICNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida, vezana	1.15
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)	.35
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	.45
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala SNPJ, 364 strani, vezana v platno	2.00
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA. (Dr. K. Oswald), broširana	.50
SPOLJUBEZEN MATERINSTVO. (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	.40
SRBSKA POČETNICA. (J. T.)..	.50
SPRETNJA KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana	.50
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	.10
VARČNA KUHARICA, (Marija Remec), vezana	1.00
V NOVO DEZELO. (E. K.) broširana	.25
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	.25
ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
ZAKON BIOGENEZE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)	.50
ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNIH IZRAZOV, (J. Berljaj)	.30
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana	1.50
ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po	.10
ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)	.25
ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 65c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25	2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,	
letnik 1916, vezan	40
letnik 1917, vezan	50
letnik 1919, vezan	50
letnik 1920, vezan	65
letnik 1921, broširan	50
letnik 1922, vezan	75
letnik 1923, broširan	50
letnik 1923, vezan	75
CANKARJEVA SLIKA na depisnicah, 2 za 5c.	
(Imamo jih dvojne vrste.)	
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)	.10
KRES, revija, I. 1922, št. 9-10.	.25
KRES, revija, I. 1922, št. 11-12.	.25
KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3-4	.40
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DEŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV	.40
● ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)	.10
PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki	5.00
RDEČI PILOT, mesečnik prvatne mladine za duhovno revolucijo, prva in druga številka	.05
TRIJE LABODJE, ilustrirana revija	.25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana	.60
ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane	5.00
ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50
BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana	1.20
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno 1.20	1.20
END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana.	.60
EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana	.60
EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	.60
FOOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana	1.25

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolstva nad katerim imajo kontrole privatni interesi, vezana	1.20
IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	1.20
JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz chicaskih klavnice	1.20
KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	.60
KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz sadnjega štrajha (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20
LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	.60
LIFE AND DEATH, (Dr. E. Telchmann), vezana	.60
OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	1.20
PHYSICIAN IN THE HOUSE (J. H. Greer, D. D.) Demati zdravnik, vezana	1.20
REPUBLIC OF PLATO, vezana	1.20
RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	.60
ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	1.20
SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana	1.20
SCIENCE AND REVOLUTION, Ernest Unterman, vezana	.60
SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana	.60
STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana	.60
THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba.	1.20
THE CRY FOR JUSTICE, (Upton Sinclair) vezana	1.20
THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	.20
THE PROFITS OF RELIGION. Rasprava o izrabljanju ver za privatne interese	1.20
THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhye Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	1.20
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	.60
THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana	1.20

Naročilom priložite poštalni ali presni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahke pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštalno prosto. Klubom in študentskam, pri večjih naročilih liberalna popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.